

Zarząd Gminy
Stowarzyszenie Inżynierów i Techników
Inżynierów i Techników
ZESPÓŁ INŻYNIERÓW
Warszawa
ul. Worecka Nr 11a

~~850~~

3

Wielkopolskie 15

Park w Jankowicach
gmina Tarnowo Podgórne
woj. Poznańskie

1663

W. 1663 dep.
BIBLIOTEKA
Zało Ochrony i Konserwacji Zesp. Pałac.-Ogrod.
Muzeum Narodowego w Warszawie
Szwależerów Nr 9. tel. 28-67-78

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwależerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1663

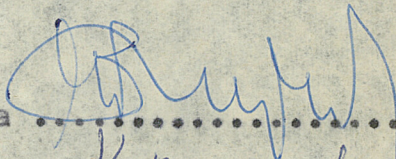
STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW
I TECHNIKÓW OGRODNICTWA
ZESPÓŁ RZECZOZNAWCÓW

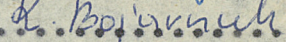
Zespół Ogólny
Stowarzyszenia Inżynierów i Techników
Inżynierów i Techników Ogrodnictwa
ZESPÓŁ RZECZOZNAWCÓW
Warszawa
ul. Walecka Nr 11a

PARK W JANKOWICACH

gmina Tarnowo Podgórne

Opracowali:

doc. dr Władysław Bugała

mgr Krystyna Bojarczuk

mgr Tomasz Bojarczuk

Weryfikator

Doc. dr hab. Bolesław Sękowski

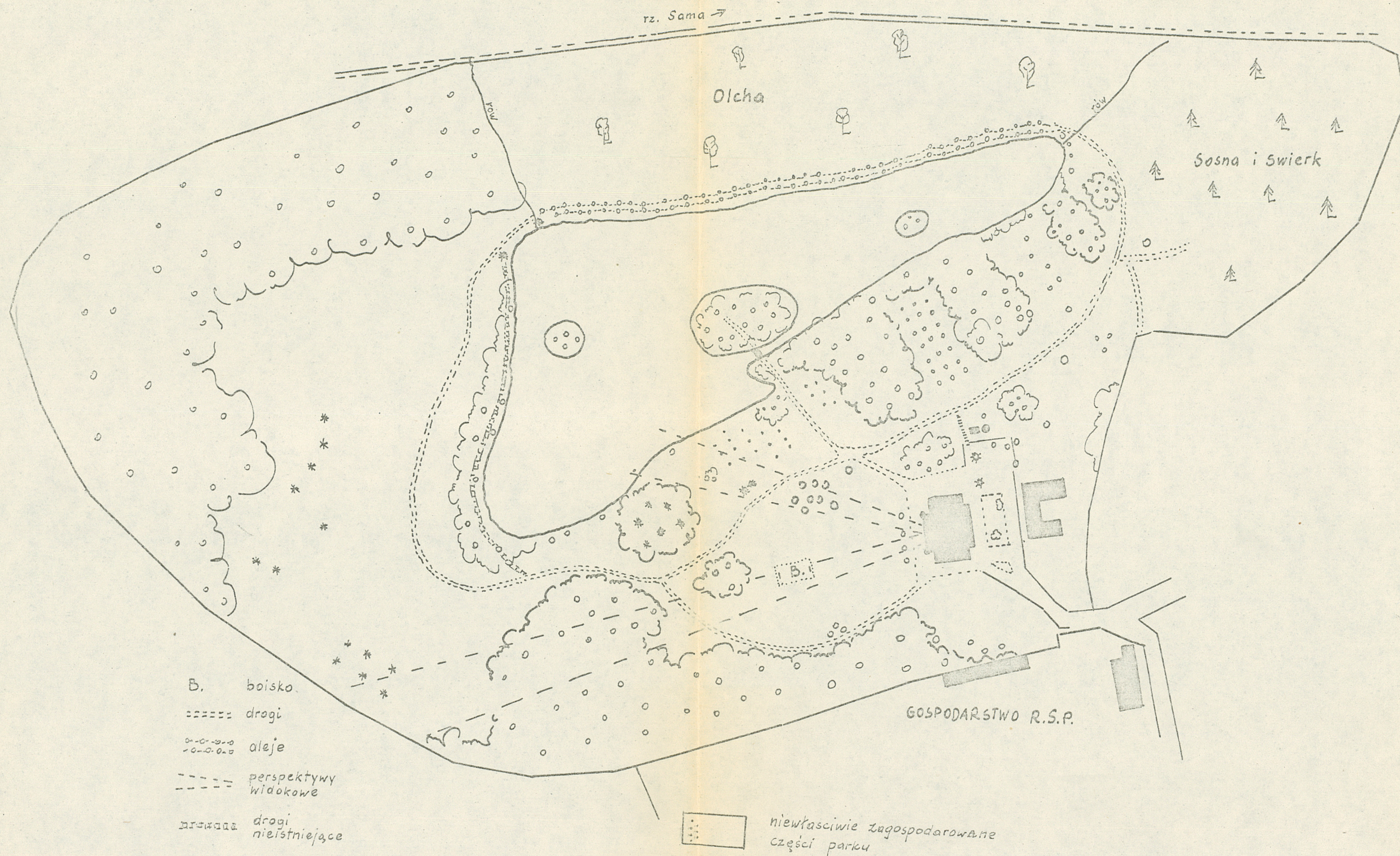
1975

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 1663

M E T R Y C Z K A P A R K U - O G R O D U			
1.	Adres:	miejscowość/dzielnica, ulica nr posesji/ J A N K O W I C E	
		gmina - Tarnowo Podgórne	województwo - Poznań
2.	Nazwa parku -	aktualna -	dawna -
	park	park	park dworski
3.	Rodzaj parku i stan jego zachowania	park dworski w stylu krajobrazowym, stan zachowania dobry.	
4.	Czas powstania:	początek XIX w.	
5.	Położenie parku:	park położony w dolinie rzeczki Samy oraz na skarpie i wysokim brzegu doliny tej rzeczki. Graniczy z polami, z wsią Jankowice i z zabudowaniami gospodarczymi	
6.	Powierzchnia parku:	ogółem ha - 17,8 ha	w tym wód w ha - 2 ha
		czy są na niej budynki i jakie pałac z początku XIX w. /zabytkowy/ oficyny mieszkalne.	
7.	Użytkownik parku:	Wojewódzki Ośrodek Szkolenia Kadr Wój. Rady Narodowej w Poznaniu	
8.	Czy jest w rejestrze:	data i nr. rejestru - 17,7,1968 Kl.III-680/68/68 161/A	
9.	Istniejące dokumentacje /data i autor/ :	pomiar sytuacyjno-wysokościowy - brak	
		inwentaryzacja zieleni brak	
		studium historyczne - brak	
		założenia techniczno-ekonomiczne brak	
		techniczne, branżowe dokumentacje i ekspertyzy brak	
10.	Przeprowadzone dotychczas remonty:	Wyremontowany jest budynek pałacu, w którym mieści się Ośrodek Szkolenia Kadr oraz oficyny mieszkalne. W samym parku żadnych remontów nie prowadzono.	

ORIENTACYJNY SZKIC SYTUACYJNY PARKU W JANKOWICACH

I. Krótka analiza historyczna.

1. Ewolucja układu przestrzennego.

Park w Jankowicach ma charakter parku krajobrazowego z pełnym wykorzystaniem takich elementów jak sztuczne zbiorniki wodne, wyspy, dalekie osie widokowe, rozległe powierzchnie łąk, duże grupy starych drzew, urozmaicony skład gatunkowy roślin oraz okalające park partie leśne, które mają charakter naturalnego lasu. Centralnym punktem parku jest zabytkowy, klasycystyczny pałac z początku XIX w., zbudowany na wzniesieniu. Z pałacu roztacza się widok na niżej położone części parku, stawy oraz otaczające park pola.

Na terenie parku nie zachowały się ślady innych stylów w postaci starych szpalerów, wewnątrz, rzeźb kamiennych czy innych zabytków architektury ogrodniczej. Nie natrafiono także na żadne informacje w źródłach historycznych, które świadczyłyby o parku w innym stylu.

Jankowice oddalone są o 15 km od Poznania w kierunku zachodnim. Były one starą siedzibą różnych szlacheckich rodów. W niedalekiej miejscowości Ceraadz Kościelny, w starym kościele z XVI w. zachowały się między innymi nagrobki rodziny Jankowskich z XVI w. /płyta nagrobna Andrzeja Jankowskiego/. W końcu XVIII w. Jankowice należały do posła szwedzkiego na dworze króla Stanisława Augusta Larsa Benzelstierna Engeströma /1751-1826/. Był on żonaty z Rozalią Chłapowską i popierał stronnictwo patriotyczne działające w okresie Sejmu czteroletniego. Jego wnuk Wawrzyniec Engeström /1829-1910/ całkowicie spolszczony, był żarliwym patriotą, brał udział w walkach powstańczych, także w powstaniu styczniowym i był za to więziony przez władze pruskie i austriackie. Znany jest także ze swej szerokiej działalności filantropijnej, zwłaszcza wśród dzieci. Przyjaźnił się z takimi wybitnymi postaciami jak J.I. Kraszewski i poeta R. Berwiński.

W okresie poprzedzającym bezpośrednio wybuch II wojny światowej:

Jankowice należały do Zamoyskich i Kwileckich.

2. Dawne plany

Nie zachowały się.

3. Źródła do dziejów parku.

Nie natrafiono na źródła historyczne dotyczące parku w Jankowicach. Wiadomości historyczne o pałacu i dawnych jego właścicielach zaczerpnięto z przewodnika Okolice Poznania F. Jaśkowiaka /Poznań 1972/. O parku pisali w 1957 r. W. Ożtuszewski i T. Przybylski /Parki podworskie powiatu poznańskiego, Rocznik Dendrologiczny vol. XII/. Autorzy podają, że rośnie tu 51 gatunków drzew i krzewów. Szczególną uwagę zwracają na okazałe platany i potężne lipy.

Opierano się także na informacjach ustnych uzyskanych od dawnego ogrodnika ob. Stefana Malickiego, który mieszka w Jankowicach.

II. Charakterystyka stanu istniejącego:

1. Układ przestrzenny.

W załączeniu znajduje się plan sytuacyjny parku z zaznaczonymi na nim budynkami. Jedynymi budynkami na terenie parku są: zabytkowy klasycystyczny pałac oraz położone w jego sąsiedztwie oficyny. Pałac utrzymany w bardzo dobrym stanie jest wykorzystywany od wielu lat jako ośrodek szkoleniowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Poznaniu. Oficyny zajęte są na mieszkania dla pracowników ośrodka.

Konfiguracja terenu parku jest mocno zróżnicowana jak na warunki Wielkopolski /widać ślady formowania skarp/. Teren obniża się dość gwałtownie w kierunku doliny rzeczki Samy, która stanowi granicę parku od strony południowej. Środkową część parku zajmuje duży staw z urozmaiconą linią brzegową oraz z trzema wyspami. Największa z nich o pow. około 0,5 ha, całkowicie pokryta gęstym drzewostanem klonów, lip, kasztanowców, olch, grabów i innych gatunków, jest połączona z lądem drewnianym mostkiem. Dwie mniejsze wyspy, również zadrzewione, nie mają połączenia z lądem. Staw miał kiedyś wodę przepływającą doprowadzoną ze spiętrzonej celowo rzeczki Samy. Obecnie

to proste urządzenie nie funkcjonuje, woda w stawie jest stojąca, mocno zanieczyszczona i cuchnąca.

Wokół stawu biegnie droga obwodowa, która na znacznej przestrzeni po południowej stronie stawu /od strony rzeczki Samy/ przechodzi przez głąstą aleję z kasztanowców /obecnie mocno przerzedzona przez wiatr/. Między stawem a rzeczką Samą rozciąga się podmokły las olchowo-topolowy z obfitym podszyciem głównie z brzo czarnego. Zachodni cypel parku zajmuje las złożony z sosny i świerka również z obfitym podszyciem z krzewów liściastych.

Charakterystyczne są rozległe łąki, głównie we wschodniej części parku. Niestety łąki te zarastają krzewami, a nawet są celowo zasiane.

Główne osie widokowe /zaznaczone na planie/ biegną z pałacu w kierunku stawu i rozległych łąk. Stąd roztaczać się także widok poprzez łąki w parku na dalej położone pola i las na horyzoncie. Osie widokowe zostały niemal całkowicie zasłonięte nadmiernie rozrośniętymi drzewami i krzewami. I tu także nieświadoma działalność człowieka w postaci sadzenia drzew na trawnikach i głównych osiach widokowych, pogłębiła proces niszczenia pierwotnego układu przestrzennego parku upodabniając go do dziczyńskiego lasu.

Park jest ogrodzony parkanem z siatki metalowej, jednak stan tego ogrodzenia jest w wielu miejscach zły i wymaga ono gruntownej renowacji. Główny wjazd do parku i przed pałac zabezpieczone bramą.

Zabudowania gospodarcze /obecnie w posiadaniu Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej/ są odgródzone całkowicie od parku.

Park w Jankowicach urządzony został w stylu krajobrazowym i dość wiernie odpowiada założeniom lansowanym w początku XIX w. przez francuskiego architekta G. Thouin'a.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin.

Park w Jankowicach posiada doskonale zachowany stary i niezwykle cenny drzewostan. Pod tym względem nie ma wiele obiektów

sobie równych. Urodzajne gleby, duża wilgotność powietrza /Zbiorniki wodne/ i niskie położenie znacznej części parku w dolinie rzeczki, wpływają bardzo korzystnie na wzrost drzew, który jest niezwykle bujny. Stąd wiele drzew osiąga w parku imponujące rozmiary /grubości pni i wysokości/. Do takich należą przede wszystkim potężne platany o obwodzie pnia przekraczającym 450 cm i wysokości ponad 25 m. Imponujące rozmiary osiągnęły liczne lipy drobnolistne i szerokolistne. Średnica pnia wynosi u wielu drzew 120-160 cm, a ich wysokość 28-35 m. Na uwagę zasługują także potężne dęby, z których największy mierzy 140 cm średnicy pnia.

Liczne kiedyś drzewa obce nie wszystkie zachowały się do dnia dzisiejszego. Tymniemniej pozostało jeszcze kilkanaście rzadko spotykanych okazów.

Wykaz drzew i krzewów

nazwa	ilość	rozmiary /wysokość,średn./
Choina kanadyjska - <i>Tsuga canadensis</i>	2	15 m/20-25 cm
Cypryśnik błotny - <i>Taxodium distichum</i>	1	14 m/50 cm
Daglezja zielona - <i>Pseudotsuga taxifolia</i>	10	18 m/45 cm
Jałowiec wirginijski - <i>Juniperus virginiana</i>	1	wys. 13 m
Jodła kalifornijska - <i>Abies concolor</i>	4	20 m/40-50 cm
Modrzew europejski - <i>Larix decidua</i>	2	19 m/65 cm
Sosna czarna - <i>Pinus nigra</i>	1	23 m/70 cm
Sosna zwyczajna - <i>Pinus silvestris</i>	b.liczne	wiek ok. 70 lat
Świerk pospolity - <i>Picea excelsa</i>	30	17-22 m/30-50 cm
Żywotnik olbrzymi - <i>Thuja gigantea</i>	3	15-20 m/50 cm
Mikorząd dwuklapowy - <i>Ginkgo biloba</i>	1	9 m/15 cm
Brzoza gruczołkowata - <i>Betula verrucosa</i>	b.liczne	18-23 m/30-50 cm
Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i>	b.liczne	największy - 24 m/140 cm
Grab pospolity - <i>Carpinus betulus</i>	b.liczne	12-20 m/30-75 cm
Jesion wyniosły - <i>Fraxinus excelsior</i>	b.liczne	największy - 32 m/110 cm
Jesion wyniosły odm. zwisająca - <i>Fraxinus excelsior "Pendula"</i>	1	
Klon jawor - <i>Acer pseudoplatanus</i>	b.liczne	18-25 m/40-65 cm
Klon jesionolistny - <i>Acer negundo</i>	b.liczne	
Klon jesionolistny odm. żłocista - <i>Acer negundo "Auratum"</i>	1	
Klon zwyczajny - <i>Acer platanoides</i>	b.liczne	15-25 m/20-60 cm
Lipa drobnolistna - <i>Tilia cordata</i>	b.liczne	20-34 m/30-160 cm
Lipa szerokolistna - <i>Tilia platyphyllos</i>	b.liczne	15-25 m/15-120 cm
Olcha czarna - <i>Alnus glutinosa</i>	b.liczne	20-28 m/40-70 cm
Olcha szara - <i>Alnus incana</i>	kilka	wys. ok. 7 m
Orzech włoski - <i>Juglans regia</i>	12	6 m/36 cm

nazwa	ilość	wymiary /wysokość,średn./
Platan klonolistny - Platanus acerifolia	3	26-28 m/120-180 cm
Robinia biażokwiatowa - Robinia pseudoacacia	b.liczne	drzewia i odrośla
Topole - Populus 'Grandis', 'Robusta'	15	30-33 m/90-120 cm
Topola biała - Populus alba	18	15-20 m/30-70 cm
Topola kalifornijska - Populus trichocarpa	2	20 m/48 cm
Topola ontaryjska - Populus candicans	2	15 m/35 cm
Topola wielkolistna - Populus lasiocarpa	1	12 m/25 cm
Tulipanowiec amerykański - Liriodendron tulipifera	1	16 m/25 cm
Wierzba biała - Salix alba	8	18-23 m/50-90 cm
Wierzba biała odm. zwisająca - Salix alba 'Tristis'	1	
Wierzba laurowa - Salix pentandra	1	13 m/20 cm
Wiśnia wonna - Cerasus mahaleb	1	

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Zabytkowymi elementami parku są: staw z wyspami, układ dróg i osi widokowych, grupy drzew oraz pojedyncze i okazałe drzewa.

Kompozycja pierwotnego założenia parku /krajobrazowego/ uległa zmianom na skutek obfitego samosiewu drzew i krzewów krajowych, które zasłoniły osie widokowe i zajęły wolne powierzchnie trawników. Również nowo posadzone drzewa /lipy/ zajęły wolne powierzchnie trawników.

Zachował się duży staw oraz wyspy na nim, jednak staw ten wymaga gruntownego oczyszczenia. Uporządkowania wymagają także brzegi stawu i powierzchnie wysp, które są nadmiernie zarosnięte drzewami i krzewami.

Pałac, stanowiący również jeden z głównych elementów w kompozycji parku, jest doskonale zachowany i konserwowany.

Drzewostan podstawowy jest również bardzo dobrze zachowany. Wichury i burze zniszczyły niektóre cenne drzewa, jak np. wspaniały okaz platana o obwodzie pnia około 450 cm.

Na głównej osi widokowej z pałacem umieszczono boisko do gry w piłkę, które jest elementem obcym i wysoce niepożądanym, szczególnie w tej części parku /zaznaczone na planie/.

Poważnym zmianom uległa część parku stanowiąca zajazd przed front pałacu.

Dawny układ dróg nie jest zachowany całkowicie. W wielu miejscach drogi zarosły krzewami i nie ma po nich śladu.

4. Rola obiektu w krajobrazie /naturalnym/

Park w Jankowicach spełnia przede wszystkim doniosłą rolę biologiczną w środowisku naturalnym. Stanowi bowiem duży kompleks zwartej zieleni wysokiej. Jego wartość w tym zakresie podnosi duży zbiornik wodny w postaci stawu, a także duże zróżnicowanie gatunków drzewostanu. Ponadto park spełnia także rolę obiektu rekreacyjnego dla uczestników licznych kursów i konferencji organizowanych w miejscowym ośrodku szkoleniowym. Dużą wartość posiadają stare okazy drzew krajowych i obcych, które należy uznać za drzewa pomnikowe. Do takich należą platany, niektóre dęby i lipy.

III. Wnioski dotyczące:

1. Granicy ochrony konserwatorskiej w zakresie:

a/ ochrony układu parku.

Należy przede wszystkim zaprzestać bezplanowego sadzenia drzew i krzewów na osiach widokowych i na wolnych jeszcze powierzchniach trawników. Na załączonym planie zaznaczono te miejsca, gdzie wprowadzono ostatnio zadrzewienia rażąco niezgodne z architekturą parku.

Należy także usunąć nadmiernie rozrośnięty samosiew gatunków eks

pansywnych, między innymi klonu jesionolistnego, jesionu, graba, wia-
olchy i innych, który to samosiew zasłonił brzegi stawu oraz piękne
perspektywy, a także pnie pomnikowych, starych drzew.

b/ ochrony ekologicznej.

Staw w parku wymaga gruntownego oczyszczenia z gałęzi, pni, błota
i gnijących liści. Należy także przeprowadzić prace melioracyjne, które
re doprowadziłyby do odtworzenia dawnego przepływu wody z rzeczki
Samy poprzez staw w parku. Przyczyni się to niewątpliwie do poprawie-
nia czystości wody.

c/ ochrony kompozycji widokowej.

Należy zachować główną oś widokową z pałacu w głąb parku i usunąć
wszystkie rosnące na tej osi samosiewy drzew i krzewów.

2. Ewentualnej zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania -

nie zachodzi potrzeba. Park nadal winien być użytkowany jako teren
rekreacyjny dla uczestników konferencji i kursów szkoleniowych oraz
dla miejscowej ludności.

3. Zakresu niezbędnej lub pożądanej renowacji.

Renowacja parku winna polegać przede wszystkim na usunięciu powsta-
łych w ciągu ostatnich 30 lat zarośli drzew i krzewów na miejscach daw-
nych łąk i osi widokowych. Oczyszczenia wymagają także brzegi stawu
i wyspy. Po oczyszczeniu parku z dzikich zarośli zajdzie niewątpliwie
konieczność pewnych uzupełnień roślinności drzewiastej, głównie w pos-
taci gatunków rzadkich i odmian ogrodowych /platany, kasztanowce, jodły,
ły, daglezie, magnolie, buki czerwonolistne, różne krzewy kwitnące
i tp./.

Stara aleja kasztanowcowa nad brzegiem stawu winna być uzupełniona
młodymi drzewkami kasztanowca / a nie topoli jak to się obecnie dzieje.
Będzie to możliwe i celowe dopiero po oczyszczeniu dzikich samosiewów,
które tu powstały w lukach po wyróconych drzewach kasztanowca.

Szczególną uwagę należy zwrócić na odtworzenie dawnego wyglądu
stawu, zadrzewień na jego brzegach i wyspach. To samo dotyczy bezpo-
średniego otoczenia pałacu, które zostało dość zasadniczo zmienione.

Klasycystyczny pałac w Jankowicach

Fragmenty parku
nad rozległym
stawem.

Platan klonolistny-
pomnik przyrody
/wys. 27m., śred. pnia 180 cm
Przy pniu stoi ogrodnik
Stefan Malicki.

Fragment korony pomnikowego
platana.

Oś widokowa oszpecona ~~ba~~iskiem do koszykówki